Thomas Mann – Pătimirile și măreția maeștrilor

(Grigore Constantinescu – 25 iunie 2013)

În anul bicentenarului Wagner, editura Humanitas ne oferă un amplu eseu de Thomas Mann, intitulat Pătimirile și măreția maeștrilor, în traducerea lui Alexandru David (Colecția CONTRAPUNCT).

„Suferindă și măreață, ca și cel de al XIX-lea secol a cărui expresie perfectă este, figura spirituală a lui Richard Wagner se înalță în fața ochilor mei..." Astfel începe Thomas Mann prelegerea susținută la 10 februarie 1933, în Auditorium Maximum din Munchen, la împlinirea a 50 de ani de la moartea marelui compozitor. Publicată mai apoi în ciclul intitulat **Pătimirile și măreția maeștrilor**, această prelegere ne apare drept o interesantă deschidere spre înțelegerea muzicii wagneriene.

Thomas Mann continuă gândurile sale cu o descriere a imaginii artistului: „...cu fizionomia brăzdată de toate trăsăturile sale, împovărată de toate pornirile sale, așa o văd și abia dacă pot să disting dragostea pentru opera sa – unul dintre cele mai extraordinar de discutabile, ambigue și fascinante fenomene ale lumii creației – de iubirea pentru acel secol în care și-a trăit viața, această viață neastâmpărat de vagabondă, chinuită, demonică și neînțeleasă, ce sfârșește în strălucirea gloriei universale."

Scriitorul alege cuvinte cumpănite pentru a pregăti abordarea acestui pasionant subiect. Impresiile de până acum se îndreaptă spre câteva concluzii de principiu, care stăruie în etapele succesive ale cunoașterii lui Wagner. În primul rând, tocmai grandoarea îi este caracteristică, pornind de la contemplarea monumentelor sonore clădite de artist „...o măreție sumbră, îndurerată, o măreție în același timp sceptică și încărcată de amărăciunea, de fanatismul adevărului, care, în beția clipei de frumusețe efemeră, știe să găsească o scurtă fericire, lipsită de credință – aceasta este esența și pecetea veacului; statuia lui s-ar cuveni să arate, pe plan moral, ceva echivalent cu împovărarea și încordarea musculară care să amintească de lumea chipurilor lui Michelangelo". Intenția scriitorului meloman, de a contura un elogiu adresat memoriei lui Richard Wagner, se contopește astfel cu marea admirație pe care a nutrit-o pentru secolul romantismului. Aici se identifică o sumă a idealurilor veacului al XIX-lea, pe care Thomas Mann s-a considerat onorat să le continue în propriile sale scrieri.

Firește, a-l cunoaște mai bine pe Wagner înseamnă în primul rând a te apropia mereu de muzica sa, a-i pătrunde subtilele semnificații sonore.

Dar, totodată, artistul este profund implicat în dezbaterea ideilor care îl inspiră. Lectura eseului cuprinde numeroase trimiteri asociative, la operele maestrului de la Bayreuth: „...în această artă a mixturii nu găsim decât expresia firii intime, amalgamate, a lui Richard Wagner, în toate privințele multisemantică. El nu este poet, nu este muzician, ci un al treilea tip, în care ambele însușiri se contopesc într-un mod nemaiîntâlnit; este un Dionysos al teatrului, care se pricepe să confere o bază poetică unor procese de exprimare nemaiauzite... care lasă să se întrevadă frământările sale, altfel spus, ceea ce în titlul eseului era semnificat prin **„Pătimiri"**.

Să ne mulțumim să cinstim opera lui Wagner ca un fenomen puternic și cu multe înțelesuri, al vieții germane și occidentale, de la care întotdeauna pornesc imbolduri dintre cele mai adânci pentru artă și cunoaștere.